

הכל לטובה

השיעור עוסק בידיעה ש"הכל לטובה" ובשלביה השונים, השלב הראשון הוא האמונה שכל מה שקורה הוא לטובה, אך זו אינה התכלית הסופית. השלב השני הוא הבנת מטרת הטובה, שהיא שיפור המעשים, חזרה בתשובה והמתקת הדינים. מותר ואף רצוי להתאמץ ולהתפלל לשינוי המצב, שכן צער וייסורים נובעים מחטאים ומחוסר דעת ואמונה.

הידיעה השלמה ש"הכל לטובה" מושגת על ידי תיקון המלכות ומחיקת העוונות, מה שמוביל למצב של צדיק גמור שאינו סובל מייסורים. לעתיד לבוא, לא יהיו צרות כלל, והכל ייתפס כטוב. כיום, ייסורים נובעים מחטאים ונועדו לקרב אותנו לה' ולזכך אותנו. בשורות רעות מפריעות לעבודת השם, ועל כן יש להצטער עליהן, אך גם לזכור שבעומק הדברים הן לטובה.

העבירה עצמה מענישה את האדם, ומידה כנגד מידה היא דרכו של הקדוש ברוך הוא להחזיר אותנו בתשובה. ירידה היא תכלית העלייה, והשתוקקות לתיקון מתוך ירידה יכולה להביא לעלייה רוחנית. הידיעה ש"הכל לטובה" קיימת בדרגות שונות, מהאמונה בהסתרה ועד לידיעה שלמה שתקיים בשלמות רק לעתיד לבוא. השתדלות רוחנית וגשמית היא חלק מהתיקון, ובשבת אנו פטורים מהשתדלות גשמית, שכן אנו נמצאים במעין עולם הבא.

אֵת כְּשֶׁאֲדָם יִדַּע שְׂכָל מְאֻרְעָתוֹ הֵם לְטוֹבָתוֹ, וְאֵת הַגְּחִיזָה הִיא מַעֲיֵן עוֹלָם הַבָּא

הכל לטובה שלב ראשון באמונה - מטרת הטובה שיפור המעשים

הנה פשוט וברור שיש על האדם איזה צרה, או גזירה קשה, או מניעה, למשל קשה לו ללמוד, וכיוצ"ב אין התכלית שידע שכל מאורעותיו הם לטובתו, זה רק השלב הראשון, אכן זה לטובה, אבל מוטל על האדם להתאמץ, להתפלל ולהתחנן לה' שיעזור לו, שלא יישאר במצב הזה, אם יש גזירה קשה על עם ישראל, מצד אחד אנחנו מאמינים שזה לטובה, מצד שני אסור להישאר בכך. אנחנו צריכים להתפלל ולהמתיק את הדינים, וצריך שיכאב לאדם צער השכינה וצער הציבור. אם אדם בתשעה באב יאמר מה הבעיה, כל מה שנעשה זה היה לטובה... זה שהכל לטובה הוא דבר נכון ואמת לאמיתה, אבל זה רק שלב ראשון.

השלב השני היא מטרת הטובה, המטרה היא שתשפרו את מעשיכם, שתחזרו בתשובה, שתבטלו ותמתיקו את הדינים. המטרה איננה להישאר במצב הקיים, אלא לשים לב מה ריבונו של עולם רוצה לרמוז לנו ולהתקרב אליו.

לפעמים זה סוג של ניסיון, שהקב"ה נותן קשיים כדי שנתגבר בחשק ונבטל את המניעה. לפעמים זה רק כפרת עוונות, ואף על פי כן, גם כשאדם חולה, עליו להאמין שזה לטובה, אך בכל זאת להשתדל ולבקש מה' שירפא אותו. כך גם אצל משה רבנו בעצמו, שנגזר עליו לא להיכנס לארץ ישראל, והוא התפלל חמש מאות וחמש עשרה תפילות.

וממילא יש לשאול ב' שאלות: א. מדברי רבינו ז"ל נראה שזה התכלית לדעת שהכל לטובה, ב. להשיג השגה זו שאדם ידע שכל מאורעותיו כולם לטובתו מבואר בתורה שזה על ידי העלאת מלכות דקדושה מבין העכו"ם, וזה נעשה ע"י 'וידי דברים', ועל ידי הווידי העוונות נמחקים לגמרי, כפי שמובא בהמשך. כלומר, מדובר כאן על מי שהצליח להעלות את המלכות, כלומר הצליח למחוק את כל עוונותיו לגמרי, והוא נקי מעוונות, ואין לו שום תאוות רעות ושום מידות רעות, והוא צדיק גמור, א"כ אדם שהצליח למחוק את כל עוונותיו לגמרי, לא יהיה לו באמת שום דבר רע, וכמו שכתוב שאין ייסורים בלי עוון. הדברים הקשים והגזרות הקשות באים בגלל העוונות, צדיק גמור שייך מצד עצמו כאדם מושלם לגמרי מבחינה מסוימת, אך נתעלם כעת מן הפרטים הללו.

ורש"י מביא את הגמ' בפסחים (נ ע"א) על הפסוק "והיה ביום ההוא יהיה השם אחד ושמו אחד", לעתיד לבוא יברכו על הטובה ועל הרעה "הטוב והמטיב", ופירש שלעתיד לבוא לא יהיו עבירות לכן לא צרות ויברכו רק הטוב והמטיב, והיינו שהיום אנחנו מלאים חטאים, הקדוש ברוך הוא גוזר עלינו גזרות קשות כי הוא רוצה לקרב אותנו אליו, ולזכך אותנו. ותפקדנו להאמין שבכל אופן זה לטובתנו, אבל מי שעושה את התהליך שכתוב פה ומעלה את המלכות, לכאורה מלכתחילה לא יהיו עליו גזרות קשות, והיינו שלא תצטרך לברך על הרע הטוב והמטיב כי כלל לא יהיה רע, יהיה רק בשורות טובות.

התשובה לשאלות: כל הסבל דמיוני

אדם שעשה מצוות ולא עבירות, אין סיבה שיגיע לו צער וייסורים, מובא תמיד בסיפורים על איש שאיחר את האוטובוס ובסוף היה באוטובוס פיגוע, ונשאלת השאלה וכי הקדוש ברוך הוא לא יכול היה לעשות שאני אעלה לאוטובוס ושלא יהיה בו פיגוע? והגם שזה היה לטובה, כי בזכות זה ניצלתי מצרה יותר גדולה. אבל הרי קיבלת משהו רע, ובהכרח נגזר עליך איזשהו צער, אבל לעתיד לבא מדוע יקרה כאלו מקרים שנברך עליהם הטוב והמטיב הרי לא יהיה כלל מקרים כאלו אפי' של קצת רע כי לא יעשו עבירות.

התשובה בפשטות שהשאלה היא בעצמה התשובה, דהנה כתוב בליקוטי מוהר"ן, (סי' רנ):

"דע, שְׁפָל מִיָּנִי צָעַר וְכָל הַיְסוּרִים אֵינָם רַק מִחֲסָרוֹן הַדַּעַת, כִּי מִי שֵׁיִשׁ לוֹ דַּעַת, וַיִּדְעַ שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֵין לוֹ שׁוֹם וְסוּרִין, וְאֵינוֹ מְרַגֵּשׁ שׁוֹם צָעַר, 'כִּי ה' נָתַן וְה' לָקַח' וכו': וְזֶה עֶקֶר צָעַר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֵׁיִשׁ לָהֶם בְּגָלוֹת, הַכֹּל הוּא מַחֲמַת שֶׁנִּפְּלוּ מִהַדַּעַת וְתוֹלִין הַכֹּל בְּטָבֵעַ וּבְמַקְרִים וּבְמַזָּל, וּמַחֲמַת זֶה יֵשׁ לָהֶם צָעַר וְסוּרִין כִּנּוּן, וְזֶה כֵּן אֵין לָהֶם מַחֲמַת שֶׁהֵם שְׂרוּיִין בֵּין הַעֲפוּ"ם וְלִמְדוּ מֵהֶם, מַחֲמַת שְׂרוּיִין שֶׁעֲתֵם מְצַלַּחַת מְאֹד, וְיִשְׂרָאֵל נִבְזִים וְשְׁפָלִים, עַל־כֵּן הֵם לוֹמְדִים מֵהֶם וְתוֹלִין הַכֹּל בְּטָבֵעַ וּמַקְרֶה, וּמַחֲמַת זֶה בְּעֶצְמוֹ יֵשׁ לָהֶם וְסוּרִים, כִּי אֵלוֹ הָיָה לָהֶם דַּעַת שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה. לֹא הָיָה לָהֶם וְסוּרִים כָּלֵל כִּנּוּן."

ויוצא לנו מדברי רבינו ז"ל כלל: 'כל הסבל הוא דמיוני!', וכשאדם חוטא, אז נחסר ממנו הדעת, והוא נופל בדמיון, וזה גורם לו לסבל, הואיל ונדמה לו שהכל בטבע או מקרה, לכן הוא סובל מהטבע ומהמקרה, ובאופן שיצליח להאמין בשלמות, שהכל לא בטבע ולא במקרה, אז לא יסבול לא מהטבע ולא מהמקרה, וממילא עם ישראל חטאו, והקדוש ברוך הוא החליט להעניש אותם. בגלל שהם חטאו נכנסה בהם רוח שטות. הרוח שטות עצמה הענישה אותם בכך שנהייתה להם רוח שטות, ומתי שיש לאדם רוח שטות והוא לא מאמין לגמרי בה', הוא סובל כל מיני דברים שהם למראית עין כביכול נגד ה'. ואם הוא מתחזק ומאמין בה' בשלמות, אז ממילא כבר לא קורה לו שום דבר לרעה, וכמו שמבואר לקמן שהעבירה בעצמה היא המציקה לאדם, היא נוקמת בו, היא מזיקה לו.

בשורות רעות מפריעות לעבודת השם

והיינו: הרע שיש בבשורות הקשות שהשם גוזר, למשל: א. מה שאנחנו מברכים דיין האמת. ב. אדם שמת, או שנהרגו יהודים, וכיוצ"ב, אנחנו מברכים 'דיין האמת', מה רע בזה? נראה שהרע בזה הוא שנחסר נחת רוח מה'. שהנפטר לא יוכל עכשיו לעבוד את ה', כלומר, צריך שיהיה כואב לנו על זה שיהודי נפטר והוא לא יוכל לעשות נחת רוח לה'.

וכן אותו הדבר עם שאר בשורות רעות, למשל, נפל טיל וכל ממונו נאבד, צריך להיות אכפת לו כי עכשיו הוא יוכל פחות לעבוד את ה', תהיה לו הפרעה, ולא תהיה לו אפשרות כמו קודם ללמוד ולהתפלל, אסור לומר "הכל לטובה ושלוש על ישראל", ומצד שני 'הכל לטובה', אבל הקדוש ברוך הוא שלח לך פה רמו. הקדוש ברוך הוא שלח לך מניעה מעבודת ה'. המניעה הזאת נגרמה מחטאך.

הבשורות הרעות שאנחנו מברכים עליהן דיין האמת, ברור לכל מי שמבין שהעיקר בעולם זה עבודת ה', כשמדובר על בשורות רעות שמברכים עליהן דיין האמת, הכוונה היא שזה רע משום שזה מפריע לנו לעבודת ה', וזה גורם לנו שנעשה יותר עבירות, כביכול מרחיק אותנו מה'. כשיש גזירה שלא יכולים לנסוע לצדיק,

או שאדם יש לו איזה חולי שמונע ממנו תורה ותפילה, צריך להיות אכפת לו מזה. למה צריך להיות אכפת לו מזה? כי זה מפריע לעבודת ה'!

צער על עבירה שמביאה בשורות רעות

כל דבר שעליו מברכים 'דיין האמת' צריך שיהיה אכפת לנו מאותו צרה, שהעבירה גרמה אותה, ואין לנו לומר זה לטובה, בלי שיהיה אכפת לנו מעצם הצרה, וכמו בתשעה באב, שצריך להיות אכפת לנו על חורבן בית המקדש, למרות שאנחנו יודעים שזה לטובה. בבחינה מסוימת כן, שלא נוכל לשמוח בתשעה באב כמו שמברכים דיין האמת בשמחה.

וכתוב בשיחות הר"ן שאדם צריך להרגיש כאב שיש צער לשני, ובפרט צער ציבור. אדם צריך להרגיש את הכאב, ואם הוא לא מרגיש את הכאב זה פגם. ורבינו ז"ל אמר על עצמו מי שמספר לו את צערו, הוא מרגיש את הכאב עוד יותר מבעל הצער, ונכון שזה לטובה, אבל זה לא אומר שמתעלמים.

נזק גשמי שמפריע לעבודת השם

וכן מבואר בשולחן ערוך שאדם שקרה לו צער או נזק, אפילו שהוא רואה גם בעיניים גשמיות שזה עומד להביא לו רוח, כמו הדוגמא המובאת שם: שאדם נשדף לו השדה. עכשיו כל התבואה של השדה של השנה הלכה לטמיון, אבל בשנים הבאות השדה יהיה מאוד משובח, נפסק: שהוא מברך 'דיין האמת'. ולא מדובר רק על 'אמונה' בלבד, גם מבחינת מסחר הוא מבין שזה שווה לו, בכו"ז מברך 'דיין האמת'.

והנה צריך להבין הרי תהיה לו בשנים הבאות שדה מאוד רווחית. למה הוא מברך דיין האמת? ויש לומר כי על כל פנים השנה הזאת יש לו הפרעה בעבודת ה'. כי השנה אין לו תבואה, והוא עכשיו יצטרך ללוות או להיות בדוחק וכיוצ"ב, וכן להפך, אדם שמצא מציאה ויש סיכוי שהמלך יתפסו, יעשה לו איזה צרות, כי המציאה צריכה להגיע למלך, בכו"ז מברך 'הטוב והמטיב', כמובאר בחז"ל, אם אחר כך יגישו נגדו תביעה וכיוצ"ב אז יברך אז דיין האמת.

עושר שמו לבעליו לרעתו

אדם שהיה 'מרבח נכסים' וזה באמת לא היה לצורך עבודת ה', אלא לתאוות העולם הזה, אני באמת חושב שמסכן כזה צריך להגיד הטוב והמטיב שכל הנכסים שלו נעלמו. אבל בדרך כלל המסכן הזה, כמו שלא בא לשאול אותי עד עכשיו, הוא גם עכשיו לא יבוא לשאול אותי, ובשבילו זה באמת צרה וצריך לברך 'דיין האמת'.

העבירה עצמה מענישה

יש כלל, שהקב"ה קבע: שאם אנחנו עושים עבירה אז העבירה עצמה מענישה אותנו, ניתן דוגמאות ממה שמובא בחז"ל ונבין איך זה עובד. אם אנחנו מתרשלים בעבודת הקורבנות, אז הקדוש ברוך הוא מביא את נבוכדנצר, שורף את בית המקדש ואנחנו לא יכולים להקריב בכלל. אם אנחנו מתרשלים מעסק התורה, כתוב במתני' [אבות?] ששמים עליו עול מלכות ועול דרך אר, יש לו הרבה טרדות שמונעות ממנו לעמוד

בהתמדה והוא כבר לא יכול לעמוד בהתמדה. אם אנחנו מזלזלים בקדושת ארץ ישראל, לא שומרים שמיטה כראוי, אז באים גויים ומגלים אותנו מארצנו, ואז אנחנו בכלל לא יכולים לשמור שמיטה^א.

הסברא שה' מעניש שלא נוכל לעשות עבירות

ממילא יש לשאול:

מה ההיגיון בכל המהלך הזה? מה הקדוש ברוך הוא מרוויח מזה? מה הוא מעניק לנו, שהוא מרחיק אותנו יותר? לכאורה רק יוריד את האנשים מהעבודת ה', כביכול - שאנחנו עשינו עבירה, אז מה יש לקדוש ברוך הוא, שנעשה עבירה יותר גדולה, הרי המטרה של ה' לטובתנו, וכי מחמת שלא הקרבנו קרבנות, לכן לא נקריב בכלל קורבנות. מה רצון ה' בזה שעכשיו באמת לא יהיו קורבנות.

בליקוטי הלכות מבואר תשובה על שאלה זו, שזה העיקרון של ירידה שהיא תכלית העלייה, [המבוארת בליקו"מ תורה יב תניינא] שאם אנחנו עושים איזו ירידה, ועברנו על רצון ה' אזי ה' שולח לנו ירידה יותר גדולה, אבל טמון בזה התיקון, שאם מתוך הירידה נרצה את התיקון, הרצונות שמתעוררים מתוך המניעה יוכלו להביא אותנו למדרגה הכי עליונה. כמו במשל שהבאנו לעיל, אדם שלא שמר שמיטה בארץ ישראל, ובגלל זה נגזר עליו שייצא לגלות. עכשיו הוא כבר בבבל, בחוץ לארץ, והוא לא יכול לשמור שמיטה, והוא מראה אכפתיות, מראה שכואב לו. הכאב הזה, והרצון וההשתוקקות והכיסופים האלו, יכולים לתקן את כל הפגם שהיה ולהחזיר את הכל לתיקונו, כמובן לא ברגע אחד אלא בתהליך.

וכך הוא בשאר הדוגמאות שהבאנו לעיל, למשל על ביטול תורה. האדם שמתבטל, הקדוש ברוך הוא מזמן לו יותר ביטול תורה. מה הקדוש ברוך הוא מרוויח בזה? הוא מרוויח שירידה נעשית אצלו תכלית העלייה, על ידי ההשתוקקות והכיסופים. ברגע שאכפת לו, והוא אומר: "אוי, חבל שהתבטלתי. עכשיו יש לי כל כך הרבה ביטול תורה, כל כך אכפת לי מזה, והייתי רוצה מאוד לעסוק בתורה", זה כבר יהיה תיקון על הכל.

אם הוא כמובן לא יתייאש, הוא יגיע בסוף לאותה דרגה שהוא היה אמור להגיע אליה. גם בעניין הגלות, כמובאר בליקו"מ שמחמת שהיה לאדם חוסר אמונה נגזר עליו שיהיה לו חוסר אמונה, זו בעצם גזירת הגלות. כל המהות של הגלות היא שתולים את הכל בדרך המקרה, ולכן הם תחת יד הגויים. וכשאדם מבין את זה ומחזק את עצמו, ואומר לעצמו: נכון שלכאורה אני תחת יד הגויים, אבל באמת אני רק תחת יד השם יתברך, זה גורם שהוא יצא מהגלות. כמובן לא מיד, יש תהליך מסוים, אבל בשורש זה התיקון,

דרגות בידיעה שהכל לטובה

ועפ"י הנ"ל נבאר את המהלך בתורה: 'כשאדם יודע שכל מאורעותיו הם לטובתו', יש בזה כמה דרגות. א. יש את הדרגה המושלמת, שאדם יודע ממש מעומק הלב, 'מכל הלב' שהמאורעות הם לטובתו. ואז לא יהיו לו בשורות רעות, כלומר לא יהיו לו דברים שמרחיקים אותו מעבודת ה', כי אין שום סיבה לקדוש ברוך הוא להביא לו דברים שמזיקים לעבודתו יתברך, ובאמת יהיו לו רק דברים שמכוונים אותו ועוזרים לו לעבודת הבורא יתברך, רק שאנחנו בעולם הזה לא יכולים להגיע לזה, כי בעולם הזה אנחנו מלאים חטאים, מלאים פגמים, ולצורך הפגמים האלה אנחנו כן צריכים שלפעמים יהיו לנו מניעות מעבודת הבורא, שזה בחינה של בשורות רעות. המניעות האלה נגרמות בגלל שיש לנו עדיין פגמים. וככל שבכל אופן נתאמץ ונזכיר לעצמנו שלמרות שיש את הבעיות האלה, עדיין בעומק הדברים זה לטובה, ולמטרה שבסוף זה יתוקן,

הערות והוספות

^א וכן איתא לעיל בליקו"מ שאם לאדם אין אמונה חזקה מספיק, אז הקדוש ברוך הוא נותן לו דמיונות, שאז הוא תולה את הכל בדרך מקרה. ואז באמת חסרה לו אמונה, ונדמה לו שהגויים שולטים עליו והוא סובל מהם סבל גדול. ממה הוא סובל? בגלל שהוא לא היה מספיק חזק באמונה, ונגזר עליו ליפול בגלות.

על ידי זה אנחנו יכולים להתקרב לדרגה הזאת, ומהבחינה הזאת יהיה אפשר להשיג את זה רק כשיעלו מלכות דקדושה מן הגלות בין האומות, אם האדם יעשה 'וידוי דברים', ויגיע לשלמות של התשובה ולשלמות ההשגה שהכל לטובה, אז באמת הכל יהיה לטובה ממש. ברגע שתגיע להשגה שהכל לטובה באמת, כי תהיה בלי שום חטא ותעלה את המלכות דקדושה מבין האומות, ותהיה דבוק בה',

הכל לטובה בהסתרה

ולעתיד לבא יראה בהתגליה שהכל לטובה, אבל עתה כל עוד שלא הגענו לתכלית הזאת ולשלמות, יש הסתרה. ויש דברים שעדיין מרחיקים אותנו מהשם יתברך, וההסתרה פנים, שזה בעצם הצרות הקשות שמגיעות, אנחנו צריכים להתגבר עליהם על ידי שנאמין שבכל זאת, בעומק הדברים, שהכל לטובה.

ועל ידי שנאמין עתה שהכל לטובה, שיש צרה קשה שמפריעה לנו לעבודת ה'. מה הסיבה שהשם גזר עלינו את זה? בגלל שפגמנו! לא העלינו את המלכות דקדושה מן הקליפות, כשיש הסתרה פנים, אנחנו לא יכולים ממש לדעת בשלמות שהצרה לטובה, כי זה מרחיק אותנו מהשם יתברך, רק שנתקרב, אנחנו יודעים שבכל זאת בעומק הדברים זה כך, ככל שנשתדל להגיע לזה יותר, כך נוכל להגיע לתיקון הזה יותר, ואז זה באמת יהפוך לטוב.

כאשר יהודים יאמינו שהגלות היא לטובתם, ושזה שהם נמצאים מחוץ לארץ ישראל הוא לטובתם, ואם אדם יצליח להאמין בשלמות שזה שאין לו אפשרות לנסוע לצדיק הוא לטובתו, כמובן שע"י האמונה והרצונות והכיסופים אז באמת הוא יוכל לנסוע לצדיק. כי אז לא תהיה סיבה לקדוש ברוך הוא להסתתר ממנו. כל הסיבה שיש הסתרה פנים היא בגלל שאנחנו רחוקים מהשם יתברך. אם נתקרב להשם, אז גם לא יהיה הסתרה פנים.

ידיעה שלמה מול אמונה בהסתרה

כל עוד יש ריחוק מהשם יתברך, אין אפשרות לומר שאנחנו יודעים בשלמות שהכל לטובה. אנחנו יודעים זאת בלי שלמות, יודעים שזה בהסתרה. וככל שאנחנו מתעסקים בידיעה הזאת באמונה, הידיעה מתבררת ומתחזקת, ומוטל עלינו גם לעשות את וידוי הדברים ותיקון המלכות. כל זה תהליך הכרחי ומתבקש.

דרגות באמונה ותיקון הדדי

והנה זה כלל בכל פעם שכתוב בליקוטי מוהר"ן שדבר זה אפשר להשיג על ידי דבר אחר, למשל מה שכתוב שתיקון הברית הוא על ידי אמונה, ואמונה על ידי צדקה, וצדקה על ידי תפילה, ותפילה על ידי תורה. הכלל בכל הדברים האלה הוא שגם אם כתוב שאלף מגיע על ידי בית, ובית על ידי גימל, אין הכוונה שאי אפשר אלף אלא אם כן בית, אלא שבית עוזר להגיע לאלף יותר בשלמות, אבל גם את אלף אנחנו צריכים, ומוטל עלינו לעבוד עליו גם לפני, כמו בדוגמה המבוארת כאן, שאדם יודע שכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד, וכתוב שאי אפשר להשיג את זה אלא על ידי העלאת מלכות דקדושה. זה לא אומר שעכשיו אין מה לעבוד על הידיעה שהכל לטובה ונעסוק רק בהעלאת מלכות דקדושה, צריך גם להשתדל להתחזק באמונה שהכל לטובה, וגם להשתדל בתיקון העלאת המלכות דקדושה מבין העכו"ם, וכל אחד מהם יעזור לשני,

הכל קשור זה בזה

ולקמן יש מהלך של ראיית הצדיק, צדקה לצדיק, וידוי דברים לצדיק. זה מהלך עם סדר, ראשון, שני, שלישי, ורבינו ז"ל מדגיש את הסדר הזה, והינו שלא כתוב שאסור לאדם לתת צדקה לצדיק לפני שראה אותו או לפני שהתודה, אלא כמובן שיותר תועלת תהיה כשעושים את זה לפי הסדר הזה. זה גם הסדר ההגיוני, כי דבר ראשון רואים את הצדיק, כל אחד לפי בחינתו. אחר כך נותנים צדקה, אחר כך מתוודים. זה הסדר המתבקש מצד דרך הטבע גם כן. אבל מה זאת אומרת

הידיעה שהכל לטובה במציאות של הסתר פנים

הידיעה הזאת שכל מה שעושה השם יתברך הוא לטובה היא ידיעה נכונה ואמיתית, ומצד שני, במציאות שלנו, שאנחנו חיים עדיין בעולם של הסתר פנים, ואמרנו שמלכות דקדושה עדיין לא נגאלה מבין הקליפות בשלימות, יש דברים שהקדוש ברוך הוא גוזר עלינו ברוב רחמיו וברוב אהבתו עלינו. הוא גוזר עלינו הסתר פנים, שנראה לנו שהוא מתרחק מאיתנו ומקשה עלינו את עבודת השם, אנחנו צריכים להאמין שגם הדברים האלה הם לטובתנו, ומצד שני, על ידי תשובה ומעשים טובים ותפילה על זה, מוטל עלינו לנסות לבטל את זה ולהמתיק את הדינים. וכן לגבי חורבן בית המקדש, זה התפקיד שלנו, כל פעם, שלוש פעמים ביום ויותר, וגם בתיקון חצות ובברכת המזון ובכל הזדמנות, לבקש ולהתחנן להשם יתברך. אנחנו רוצים שתבנה את בית המקדש, ולא להשלים עם זה ולהגיד שזה לטובה. זה שזה לטובה זה נכון, ואף על פי כן אנחנו מנסים להעלות את מלכות דקדושה למקומה.

הכל לטובה במיליוני רבדים

ענין זה שהכל לטובה נאמר על מיליוני רבדים, מהכי גבוה עד הכי נמוך. הכי גבוה זה שכל מאורעותיו לטובה, ובאמת מאורעותיו לא מרחיקים אותו מהשם יתברך ולא גורמים שום נזק. והשלמות הזאת היא רק אחרי שהמלכות תתוקן והמשלה תהיה רק לקדוש ברוך הוא, ולא יהיו אלילים כלל, ולא תהיה שום טומאה בעולם ושום דברים שמרחיקים את האדם מהשם יתברך.

אבל גם לרובד הכי נמוך, האדם שבתחתית המדרגה, והוא באמת מכעיס את הקדוש ברוך הוא הרבה מאוד, וממילא הוא רחוק מאוד מהקדוש ברוך הוא, והוא בקושי מחזק את עצמו שהקדוש ברוך הוא אוהב אותו. אבל אם הוא לפחות יודע את זה שכל הגבורות נמתקות, זה כבר חלק מהנחמה. יש מעין, יש מעין דמעין ויש מעין דמעין דמעין. אבל הוא זכה ממעין. וככל שהוא ילך בהשגות האלה מדרגה לדרגה ומדרגה לדרגה, הוא יכול להגיע לזכות לכזאת דרגה שהוא יתקן את עצמו בשלמות, ואז הוא באמת יריגיש שמח ומאושר כל ימיו.

שמחה בייסורים

גם בימינו וגם בדרגתנו יש בני אדם שזוכים, להשגה כזאת שכל מאורעותיהם לטובה, והם תמיד שמחים ומאושרים, כמו רבנו בעצמו וכמו הרבה מתלמידיו, כולל כשנפטרה אשתו וכולל כשנפטרה בתו. ורבינו ז"ל כותב במכתבים (מובא בתחילת עלים לתרופה) "הלא פה דברי אהובכם הכותב בְּדַמְעָה מְגֵדֶל הַשְׂמֵחָה אֲשֶׁר בְּלִבִּי שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן לִי כֹחַ בְּרָזָל לְשֵׁאת עַל הַיִּסּוּרִים וְהַטְלָטוּלִים כְּאֵלֹהִי, נִחְמָן בְּן מוֹרְנוּ הָרַב שְׂמֵחָה" שהוא כותב בדמעה מגודל השמחה שהקדוש ברוך הוא נתן לו כוח לסבול ייסורי ברזל, מה שכתוב שם עול ברזל. זה מכתב מרבנו.

זה מכתב מרבנו ז"ל בעצמו, העתקה אות באות מכתבת ידו, ובמכתב מבואר שרבינו ז"ל מלא שמחה. הוא כל כך שמח שהקדוש ברוך הוא נתן לו כוח ברזל להחזיק כל ייסורים וטלטולים כאלו. זה נכתב בתקופת חוליו, תקס"ז, שזה בערך שש שנים אחרי אמירת התורה הזאת שנאמרה בתקופת סמך בשנת תקס"א.

הארץ מעין עוה"ב בשבת

הארה של כל מאורעותיו לטובתו שזה בחינת מעין עוה"ב, אפשר להשיג יותר בשבת, שנאמר בחז"ל שהיא בחינת מעין עוה"ב, ואז הקדוש ברוך הוא יותר מתקרב אלינו ואנחנו פחות רחוקים ממנו, וכמובן שלא תמיד זוכים, אבל אנחנו מתפללים לה' "שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו", וזה הסיבה שבשבת לא מתפללים על החולה, כי בשבת אנחנו לא מתעסקים כלל עם הדברים הגשמיים בימות החול הקדוש ברוך הוא רוצה שתשים לב שיש לך בעיה ותתפלל על זה. בשבת אתה לא צריך לשים לב לזה בכלל.

בקשת רב נתן אם שגיתי בלשוני

בליקו"ת, כתוב: "אם שגיתי בלשוני אתה השם תכפר בעדי", ראיתי שהרה"ח ר' נתן ליברמנטש זצ"ל כתב על זה, שכאן כביכול ר' נתן התנצל לפני ה', כי זה לא נשמע טוב שאמר לפני הקדוש ברוך הוא, קח את שהתוודיתי לפניך כאילו התוודיתי לפני הצדיק.

- מרגליתא טבא -

סיכום השיעור - והוצא למעשה

השיעור עוסק בהבנת העיקרון ש"הכל לטובה" – מהו שלב ראשון באמונה, מה חסר בו, ומהי התכלית: תיקון, תשובה, והעלאת מלכות דקדושה עד לגאולה פרטית וכללית.

"הכל לטובה" – רק השלב הראשון

הרעיון שכל מה שקורה לאדם הוא לטובתו הוא נכון ואמיתי, אבל הוא רק "שלב ראשון" בעבודת ה'. אסור לעצור באמירה "זה לטובה" ולהתנחם עם הצרה, שאדם חווה מניעה – חולי, קושי בלימוד, אי-יכולת לנסוע לצדיק, גזירות על ישראל – עליו להאמין שזה לטובה, אבל אין זה פוטר אותו מהשתדלות ותפילה. מותר ואף צריך: - להתפלל מעומק הלב שהקושי יוסר - לבקש מה' להמתיק את הדינים - לכאוב את צער השכינה וצער הציבור האמונה שהכל לטובה איננה תחליף לעבודה, אלא זה יסוד שממנו ממשיכים קדימה.

שלב שני: לברר מה ה' מרמז – ולשנות

השלב הבא מעבר ל"הכל לטובה" הוא לשאול: "מה המטרה של הטובה הזאת?" הכוונה: שהאדם ישפר מעשיו, יחזור בתשובה, ימתיק דינים, יתקרב לה'. לפעמים הייסורים הם: - ניסיון שנועד לעורר חשק גדול יותר בעבודת ה' ולבטל מניעות - כפרת עוונות – אך גם אז על האדם להתפלל ולהשתדל להתרפא ולהשתחרר מן הצער דוגמה: אפילו משה רבנו, אף שידע שהכל לטובה, לא אמר "נו, גזרו עליי לא להיכנס לארץ, הכל טוב". הוא התפלל 515 תפילות כדי לבטל את הגזרה. זה מלמד שהאמונה בטובה אינה סתירה למאבק ולבקשה לשינוי.

אין ייסורים בלי עוון – ומה קורה כשהעוונות נמחקים

לפי הפשט: "אין ייסורים בלא עוון" – הייסורים קשורים לפגמים. בליקוטי מוהר"ן מתואר מצב עליון שבו על ידי וידוי דברים ותשובה האדם "מעלה את המלכות" ומוחק את עוונותיו לגמרי. באופן עקרוני: - אדם שהוא צדיק גמור, נקי מעוונות ותאוות, לא אמור לסבול גזרות קשות - לעתיד לבוא, כשלא יהיו עוונות, לא יהיו גם צרות וייסורים – "לא יהיו בשורות רעות" מכאן: מצב שבו "כל המאורעות לטובה" באופן גלוי ושלם, בלי שום בשורה רעה כלל, שייך בעיקר לעתיד לבוא או למדרגות עליונות מאוד של צדיקים.

לעתיד לבוא: לא רק שהרע יתגלה כטוב – לא יהיה בכלל רע

יש לחדד את ההבדל: - היום: ייתכן אירוע שנראה רע (טיל, שריפה, חולי), ואומרים עליו "גם זה לטובה" - לעתיד לבוא: לא ייפלו טילים, לא יהיו מלחמות, לא יהיו גזרות רעות, כי לא יהיו עוונות; לא יהיה בכלל "רע" במובן של צער והפרעה לעבודת ה'. גם דוגמה של צרעת הבית כדי לגלות מטמונים: אם האדם צדיק גמור, ה' יכול לגלות לו את המטמון בלי שום צער. עצם זה שמגיע צער, אפילו "קטן" שחוסך צער גדול יותר – הוא גזירה שמגיעה על רקע חטא מסוים.

מהו בעצם ה"רע"? – הפרעה לעבודת ה'

חז"ל מגדירים "בשורות רעות" כדברים שמפריעים לעבודת ה'. לדוגמה: - מוות של אדם – העיקר הוא שחסר כעת עוד מי שיעשה נחת רוח לה' - הפסד ממון גדול – פוגע ביכולת האדם ללמוד, להתפלל, לעשות חסד - חולי – מגביל את עבודת ה' של החולה ושל סביבתו לכן: - מברכים "דיין האמת" על מוות או צער,

כי זה רע מצד עבודת ה' - אף על פי שמאמינים שהכל לטובה, חייבים גם להצטער ולהרגיש כאב על הירידה בעבודת ה', ולא להתנחם בקרירות ב"הכל לטובה".

"אין צער אלא מחסרון הדעת" – הסבל הוא דמיוני

בליקוטי מוהר"ן נאמר שעיקר כל הייסורים והצער באים מחסרון הדעת: כאשר אדם חושב שהדברים מתנהלים על פי טבע, מקרה, מזל, הוא נופל לדמיון ומרגיש צער. מי שיש לו דעת שלמה ויודע שהכל בהשגחה גמורה – אין לו צער כלל, אף על פי שמאורעות חיצוניים מתרחשים. המהלך: - כשאדם חוטא – נכנסת בו רוח שטות, הדעת נופלת - הוא תולה הכל בטבע ובמקרה – ומתייסר - אם יחזור לאמונה שלמה שהכל מה' ולא מהטבע – הטבע והמקרה לא ישלטו עליו כלומר, הבעיה העיקרית איננה ה"מציאות החיצונית" אלא הדמיון שנולד מחסרון האמונה.

העבירה עצמה נוקמת – מידה כנגד מידה

חז"ל מגלים שהקב"ה ברא מערכת שבה העבירה עצמה מענישה את האדם: דוגמאות: - זלזול בקורבנות - נבוכדנצר שורף את בית המקדש - אין אפשרות כלל להקריב - ביטול תורה - "שמים עליו עול מלכות ועול דרך ארץ" - טירדות שמונעות ממנו ללמוד - אי שמירת שמיטה → גולים מן הארץ → אי אפשר בכלל לשמור שמיטה - חוסר אמונה → גלות תחת יד הגויים, תלות במזל וטבע, פחדים וייסורים לכאורה זה "הרסני": חטא → נענש בירידה שגורמת לעוד חטא. אבל כאן נכנס העיקרון של "ירידה לצורך עלייה".

ירידה תכלית העלייה – איך העונש הופך לתיקון

הקב"ה קבע שמי שחוטא מקבל ירידה נוספת – אבל בתוכה טמון כוח תיקון עצום: במצב שבו כבר אין אפשרות להקריב, לשמור שמיטה וכו', נשארת השתוקקות, כאב, כיסופים. המהלך: - אדם בגלות מצטער על שלא זוכה לשמור שמיטה → הכאב והרצון מתקנים את הזלזול הקודם - מי שביטל תורה ונפל לעול של טרדות – אם יכאב לו הביטול וישתוקק ללמוד – הרצון הזה מתקן את ביטול התורה - בגלות האמונה: כאשר מבינים שהגויים אינם מקור הכוח, אלא הכל מה', ומחזקים את האמונה – מתחילים לצאת מהגלות בהדרגה כך ה"עונש" הופך מנוף לתשובה; הירידה מכוונת לכך שהצעקה והכיסופים מתוכה יעלו את האדם למדרגה גבוהה יותר משהיה בה לפני שחטא.

דרגות בידיעה שהכל לטובה

ישנן מדרגות רבות בידיעה ש"הכל לטובה": אדם שלם מאוד – שהשיג דעת שלמה ותיקן את המלכות: - לא חוטא → אין עליו גזרות שמרחיקות מעבודת ה' - כל המאורעות מכוונים אותו לטוב גלוי, בלי "בשורות רעות" - זו דרגה השייכת בעיקר לצדיקים גדולים ולעתיד לבוא. אנחנו, בעולם ההסתרה: - מלאים חטאים ופגמים, ולכן יש צרות המפריעות לעבודת ה' - עבודתנו: - להאמין שגם ההסתרה הוא לטובה, עמוק בפנים - לכאוב את המניעות ולבקש על ביטולן - לשוב בתשובה ולהשתוקק לתיקון - ככל שאנו מתחזקים באמונה שגם ההסתרה הוא לטובה למטרת התיקון, אנו מתקרבים לידיעה השלמה יש הבדל בין: - אמונה – קבלה שכלית-פנימית ש"אני יודע שזה לטובה", גם אם עדיין מרגישים רע - ידיעה שלמה / ידיעת הלב – הפנמה מוחלטת שבה הלב מרגיש שהכל טוב ואין יותר צער.

אמונה, ידיעה, ותיקון המלכות – הכל מחובר

בליקוטי מוהר"ן נאמר שידיעה שהכל לטובה מושגת דרך העלאת מלכות דקדושה מן הגלות, וזו נעשית בין היתר על ידי וידוי דברים. אבל אין הכוונה ש: - "עד שלא תיקנת את המלכות בשלמות – אין מה לעבוד על אמונה שהכל לטובה" אלא: - עובדים במקביל: - מחזקים אמונה שהכל לטובה - עושים וידוי, תשובה, צדקה, תורה, תיקון המידות - כל חלק מחזק את האחר – כמו במעגל: אל"ף מוביל לבי"ת, בי"ת לגימ"ל,

וגימ"ל מחזיר לאל"ף רבנו מלמד שלא מחכים לשלמות כדי להתחיל; מתחילים "מכל מה שיכולים", ובמהלך הזה האמונה מתעמקת והידיעה מתקרבת לשורשה.

גאולה פרטית וכללית – והקשר למשיח

התורה עוסקת במצב שבו: - מלכות דקדושה נגאלת לגמרי מן הקליפות - אז "השם אחד ושמו אחד" – אין עוד הסתרה, אין עוד רע, אין ממש בשורות רעות זו דרגת גאולה שלמה, שתתקיים לחלוטין רק בביאת המשיח. רבנו עצמו: - המשיך לעולם את ההשגה הזאת - אבל לא הביא בפועל את המשיח, כי עדיין יש פגם הדור אף על פי כן: - כל יהודי שזוכה אפילו לאחוזים בודדים מן ההשגה שהכל לטובה, - על ידי לימוד תורת רבנו, נסיעה לצדיק, צדקה, וידוי, אמונה – מקרב הן את הגאולה הפרטית שלו, והן את הגאולה הכללית.

שמחה גם בייסורים – דוגמת רבנו הקדוש

יש צדיקים שזכו בפועל למדרגה גבוהה מאוד של הידיעה שהכל לטובה: - תמיד שמחים, גם בתשעה באב, גם בשעת פטירת קרובים - רואים בייסורים עצמם מתנה אלוקית שנותנת כוח להתקרב עוד יותר לה' רבנו כותב באחד ממכתביו (עלים לתרופה) שהוא כותב בדמעה מרוב שמחה, על כך שה' נתן לו "כוח ברזל" לשאת ייסורים וטלטולים גדולים. זה ביטוי חי של מדרגה שבה: - יודעים בלב ממש שהכל לטובה - שמחים בכך שה' נתן כוח לשאת את הייסורים ולהתקרב דרכם.

שבת – מעין עולם הבא, מעל ההשתדלות הגשמית

בשבת יש בחינה מיוחדת של "הכל לטובה": - בשבת אין עיסוק בצערים גשמיים, בחובות, בפחדים – "שבת היא מלזעוק" - איננו מתפללים בשבת על צרכים גשמיים (מלבד חולה שיש בו סכנה), כי: - בימות החול ה' מעורר את האדם דרך הצער להתפלל - בשבת ה' רוצה שנעמוד מעל כל זה – במעין עולם הבא, שבו הכל טוב ואין מה לדאוג גם כאן: - זה לא ביטול מוחלט של הקשיים, אלא התעלות רגעית מעליהם - מי שאינו בדרגה – מותר לו להזכיר, אבל הרצון הוא ללמוד את שפת השבת: להיות במקום שבו הצער איננו תופס את הלב.

השתדלות כחלק מהתיקון – לא סתירה לאמונה

אמנם האמת הפנימית היא שהכל לטובה, ואף שהסבל דמיוני ביחס לדעת העליונה, אבל: - אכפת לנו מההפרעות לעבודת ה' - מוטל עלינו לעשות השתדלות גשמית ורוחנית כדי להסיר מניעות: - טיפול בחולי - סידור פרנסה - סילוק חובות - סידור זמן לתורה, נסיעה לצדיק וכדומה העיקר: - לא ליפול לשני הקצוות: - לא לאדישות קרירה של "הכל לטובה, אז לא צריך לעשות כלום" - ולא לייאוש של "יש רע, ה' עזב אותי" - אלא: להאמין שהכל לטובה, לכאוב את המניעות, ולהילחם עליהן בתפילה, תשובה והשתדלות.

סיכום: להיות בתוך הסתר – עם עיניים של גאולה

בעולם הזה מלכות דקדושה עדיין בגלות, ויש הסתר פנים, צרות, מניעות. תפקידנו: - להאמין שבשורש הכל לטובה, גם ההסתר - לא להסתפק בזה, אלא: - לכאוב את צער השכינה והפרט - לשוב בתשובה - להתפלל להמתקת הדינים - לעשות השתדלות רוחנית וגשמית - ובכך להתקרב לדרגה שבה באמת לא יהיו עוד מאורעות רעים, וכל המציאות תהיה גלויה כטובה גמורה. ככל שנחיה יותר את האמונה הזו, נעמיק את הידיעה בלב, ונפעל לתיקון המלכות – כך נזכה ליותר גאולה פרטית, ונקרב את הגאולה השלמה, שבה "לא יהיה רע", אלא רק טוב גלוי לעיני כל.

